

Праца на пераадоленне

Быць на першых ролях Тэатра імя Янкі Купалы, загадваць кафедрай рэжысуры і акцёрскага майстэрства ў Беларускам універсітэце культуры і мастацтваў, у званні прафесара выкладаць гісторыю сусветнай культуры ў першым Чэскім (Карлавым) універсітэце, на працягу 17 гадоў выхоўваць юных служыцеляў Мельпамены ў роднай Беларусі... Такім добрым насеннем усё свядомае жыццё сее Юрый Максімавіч Сохар, які 12 лістапада адзначае 75-годдзе...

Нарадзіўся будучы прафесар на пераломе жудаснай вайны ў 1943 г. на ўкраінскай зямлі ў вёсцы на памежжах Харкаўшчыны, Днепрапятроўшчыны і Палтаўшчыны. Бацька герояў на загінуў, накрыўшы грудзямі нямецкі дот, пра што сведчыць запіс у кнізе памяці на Паклоннай гары ў Маскве, пакінуўшы адзінокай жонку-ўдаву і дваіх сыноў. Цяжкую долю зведзілі дзеці і іх маці, ад якой Юра ўзяў дабрыню і спагадлівасць, а ад ўкраінскай прыроды і паэзіі народных песень — прыгажосць душы, якая ў будучыні вельмі спатрэбілася ў творчай справе.

Адслужыў у арміі тры гады, пасля ўладкаваўся працаваць токарам на заводзе. Кожны, хто ні сустракаў Юрыя, раіў паспрабаваць сябе на сцэне: хлопец атрымаў у спадчыну ад прадзеда, саборнага протаіерэя, і дзеда, рэгентна царкоўнага хору, чароўны барытон.

Усё ішло да таго, каб ён стаў оперным спеваком. Зайдзросная знешнасць, сцэнічная абаяльнасць, тэмперамент выгадна падкрэслілі прыемны голас на іспытах у Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю. Выкананыя арія Дэмана, романс «Спатканне», «Песня пра Нёман» далі падставу экзамене-

нацыйнай камісіі на чале з прафесарам Асколкавым паставіць абітурыенту адзнаку «выдатна». Аднак прамень радасці быў заўчасны: маладога самародка падвяло сальфеджыя: ён не ўмеў чытаць ноты...

Забраў дакументы і на такіх паліцеў у Беларуска дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут, дзе заканчваўся апошні экзаменацыйны дзень. Паспеў ускочыць у апошні вагон і паспяхова паступіў.

Гады вучобы ў майстэрні прафесара Дзімітрыя Арлова былі надзвычайна плённыя. Група, у якой вучыўся Сохар, была паспраўднана моцная: з 18 яго аднакурснікаў чацвёрта сталі народнымі артыстамі Беларусі, трое — заслужанымі дзеячамі мастацтваў, некаторыя — навуковымі работнікамі і педагогамі. Але пасля заканчэння навучальнай установы толькі аднаго з выпуску — Юрыя — размеркавалі ў славуты акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы...

У тэатры адразу прапанавалі шырокі рэпертуар. Справа ў тым, што напярэдні з трупы сышоў славуты акцёр Раман

Філіпаў, а малады выпускнік найлепш падыходзіў на яго ролі. Адною з першых работ было ўвасабленне вобраза легендарнага балгарскага камуніста Дзімітрава ў спектаклі «Праўда і нічога акрамя праўды». Таксама ён быў героем пастановак «Гросмайстарскі баль», «Памяць сэрца», «Адкуль грэх?», «Людзі на балоце»... На Сохара звярнула ўвагу тэатральная грамадскасць.

Пасля плённай акцёрскай работы на працягу некалькіх гадоў Юрыя Сохара на з'ездзе Саюза тэатральных дзеячаў выбралі дырэктарам рэспубліканскага дома работнікаў мастацтва. Па ўспамінах народнага артыста Беларусі Арнольда Кандратавіча Памазана: «У нашым "доміку-перніку", у часы, калі ім кіраваў Сохар, вірвала творчае жыццё: ладзіліся вечарыны для ветэранаў сцэны, творчыя дэбюты для маладых артыстаў; выстаўкі сцэнографіі, літаратурныя дыспуты, чытанні, монспектаклі... За ўсім гэтым была творчая фантазія, руплівасць Юрыя Максімавіча. У асяроддзі літаратурна-мастацкай эліты гэтую ўстанову Мінска на Ленінскім праспекце, 26 (сёння праект Незалежнасці) называлі не інакш як "Юраськін дамок"».

Аднак праз некалькі гадоў Юрый Максімавіч палічыў за лепшае развівацца далей і падаўся ў навуку, звязаную з тэатральным рамяством. З 1974 года ён вучыцца ў аспірантуры, здабывае павагу ўжо на ніве даследаванняў гісторыі тэатра, рэжысуры, крытыкі ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Мэта-накіраванасць, працаздольнасць прывялі да таго, што ў 1978 годзе была абаронена кандыдацкая дысертацыя, а ў 1981 годзе яго абіраюць загадчыкам кафедры

рэжысуры і акцёрскага майстэрства Мінскага інстытута культуры. Праз чатыры гады ён даэнт, яшчэ праз тры, пасля дактарантуры ў Ленінградскім інстытуце тэатра, музыкі і кінематаграфіі, — прафесар. Набытымі ведамі педагог дзяліўся са студэнтамі, будучымі акцёрамі і рэжысёрамі. Карпатлівая праца знайшла ўвасабленне ў аўтарскім курсе лекцый «Тэорыя і гісторыя драматургіі».

Далей прафесар падпісаў кантракт адразу на пяць гадоў з адным з найстарэйшых універсітэтаў Еўропы, — Карлавым універсітэтам (Прага). Спачатку да навукоўца з Савецкага Саюза патрыятычныя студэнты ставіліся з насцярожанасцю, але ў добразычлівага выкладчыка атрымалася заахваціць моладзь вучыцца на новай сваёй спецыяльнасці і такім чынам стварыць асобны курс.

За час жыцця за мяжой выраслі дзеці. Дачка Ганна выйшла замуж і з'ехала ў Парыж, сын жа палюбіў справу жыцця бацькі. Максім Юр'евіч скончыў Беларускаю акадэмію мастацтваў, адпрацаваў сем гадоў галоўным рэжысёрам у Бабруйску, абараніў кандыдацкую дысертацыю, напісаў кнігу пра рэжысёрскую школу Беларусі, выкладае ў Беларуска дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў.

У Юрыя Максімавіча паступова адна за адной выходзілі навукова-метадычныя працы, падручнікі для студэнтаў і педагогаў. З'яўляючыся пэўны час сакратаром Беларускага камітэта Міжнароднай асацыяцыі па вывучэнні і распаўсюджванні славянскіх культур, друкаваў навуковыя артыкулы аб праблемах беларускага тэатра ў міжнародным інфармацыйным бюлетэні «Славянская культура і свет», які выдаваўся ў

16 краінах свету. Апублікаваў шэраг манаграфій. Адзін з аўтараў шматтомнай «Гісторыі беларускага тэатра»; аўтар шматлікіх энцыклапедычных артыкулаў па тэатральным мастацтве краіны. Значным навуковым выданнем з'яўляецца фундаментальная манаграфія «Тэатральная школа Беларусі: ад вытокаў да сучаснасці», якую Юрый Сохар напісаў у суаўтарстве з сынам Максімам. Кніга атрымала падзяку ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкі.

Адна з найбольш паспяхоўных кніг Юрыя Максімавіча — «Светлы смутак» (2003 г.). Даючы адзнаку гэтаму выданню, Георгій Марчук адзначаў, што «спявадальная проза Ю. Сохара напісана ў лепшых традыцыях славянскіх літаратур і яе мастацкі ўзровень вельмі высокі».

Неабаякавы пісьменнік Сохар і да самага складанага жанру літаратуры — драматургіі. У 2012 г. у суаўтарстве з Рычардам Смольскім яны выдалі драматургічны зборнік «Пераадоленне», у якім змешчана 10 арыгінальных п'ес, якія былі напісаны аўтарамі ў перыяд з 1978 па 1992 гг. Шмат якія п'есы Юрыя Сохара атрымалі сцэнічнае ўвасабленне ў розных прафесійных і аматарскіх тэатрах, на тэлебачанні і ў студыі радыётэатра.

Ратуе душу ад сталічнай працы і піша мастацкія кнігі прафесар у горадзе Беразіно на беразе аднайменнай ракі, дзе збудаваў сабе дамок.

Можна спадзявацца, што прыхільнікаў літаратурна-мастацкіх адкрыццяў Юрыя Максімавіча чакае яшчэ не адна стала, асэнсаваная праца, якая пашле «прывітанне» будучым пакаленням ад чалавека, што ствараў сябе сам у няпростую эпоху.

Павел САЛАЎЕЎ